

The Ten Martyrs and the Yom Kippur Process

Torah in Motion - 5786

Rabbi Dr. Aaron Adler

1. ויקרא פרשת אחרי מות פרק טז פסוק א - לד

(א) וידבר ה' אל־מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֱהֲרֹן בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵיה־וְיָמָתוּ: (ב) וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן אַחִיךָ וְאֵל־יָבָא בְּכָל־עֵת אֶל־הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָנֶיךָ הַכְּפָרֶת אֲשֶׁר עַל־הָאֹרֶן וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲנֹן אֲרָאָה עַל־הַכְּפָרֶת: (ג) בָּזָאת יָבֹא אֱהֲרֹן אֶל־הַקֹּדֶשׁ בְּפָר בֶּן־בָּקָר לַחֲטָאת וְאֵיל לַעֲלֹה:

(כט) וְהִיתָה לָכֶם לַחֲקֵת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תַּעֲנֹנוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם וְכָל־מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם: (ל) כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֹר עֲלֵיכֶם לְטָהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ: (לא) שִׁבְתָּ שַׁבְתָּוֹן הִיא לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת־נַפְשֵׁיכֶם חֲקֵת עוֹלָם:

(לד) וְהִיתָה־זֹאת לָכֶם לַחֲקֵת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל־חַטָּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה

2. ויקרא רבה (וילנא) פרשת אחרי מות פרשה כא סימן ז

אמר הקדוש ברוך הוא למשה לא כשם שאתה סבור לא עת לשעה ולא עת ליום ולא עת לשנה ולא עת ל"ב שנה ולא עת לשבעים שנה ולא עת לעולם אלא בכל שעה שהוא רוצה ליכנס יכנס רק שיכנס בסדר הזה

3. רד"ל (ר' דוד יהודה לוריא – מממשיכי מורשת הגר"א, 1798-1855)

פי' הגר"א באהרן לבדו היה זה, שבכל שעה שרצה לכנוס יכנוס רק שבסדר הזה, אבל לבניו נאמר "לדורות חוקת עולם אחת בשנה", ביוהכ"פ לבדו.

הפיוט: 'אלה אזכרה' בתור 'קִינוּת'

4. הפיוטים שנאמרו בתשעה באב על חורבן תורה: 'ארזי הלבנון', 'מי יתן ראשי מים', 'שאלי שרופה', וקִינוּת לזכר קדושי השואה.

5. רמב"ם הלכות מלכים פרק יא הלכה א

המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה, ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל, וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם, מקריבין קרבנות, ועושין שמטין ויובלות ככל מצותה האמורה בתורה,

6. רמב"ם הלכות קידוש החודש פרק ה הלכה ג

ומאימתי התחילו כל ישראל לחשב בחשבון זה, מסוף חכמי תלמוד בעת שחרבה ארץ ישראל ולא נשאר שם בית דין קבוע, אבל בימי חכמי משנה וכן בימי חכמי תלמוד עד ימי אביי ורבא על קביעת ארץ ישראל היו סומכין.

7. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יז עמוד ב

ומה ראו לומר קיבוץ גלויות לאחר ברכת השנים - דכתיב ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא. וכיון שנתקבצו גלויות - נעשה דין ברשעים, שנאמר: ואשיבה ידי עליך ואצרף כבר סיגיד, וכתיב ואשיבה שפטיך כבראשנה.

8. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סנהדרין פרק א משנה ג
ואני סבור שהסנהדרין תשוב לפני התגלות המשיח וזה יהיה מסימניו אמר ואשיבה
שופטין כבראשונה ויועצין כבתחלה ואחרי כן יקרא לך עיר הצדק, וזה יהיה בלי
ספק כאשר יכשיר ה' לבות בני אדם וירבו במעשה הטוב ותגדל תשוקתם לה'
ולתורתו ויתרבה ישרם לפני בוא המשיח כמו שנתבאר בפסוקי המקרא.

הפיוט: אלה אזכרה בתור קרבן וכפרה

9. תלמוד ירושלמי מסכת יומא פרק א דף לח טור ב /ה"א
אמר רבי חייא בר בא בני אהרן באחד בניסן מתו ולמה הוא מזכיר מיתתן ביום
הכיפורים ללמדך שכשם שיום הכיפורים מכפר על ישראל כך מיתתן של צדיקים
מכפרת על ישראל

10. ויקרא פרשת שמיני פרק ט פסוק כד
וַתֵּצֵא אֶשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל עֲלֵהֶם זֶבַח אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַחֲלָבִים וַיֵּרָא כָּל־הָעָם וַיִּלְנוּ
וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם:

11. ויקרא פרשת שמיני פרק י פסוק א - ב
(א) וַיִּקְחוּ בְנֵי־אֶהֱרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּתְּנוּ בָהֶן אֶשׁ וַיִּשְׂמוּ עָלֶיהָ קִטְרֶת
וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֶשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם: (ב) וַתֵּצֵא אֶשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם
וַיָּמָתוּ לִפְנֵי ה':

12. רשב"ם ויקרא פרשת שמיני פרק י פסוק א
ותצא אש מלפני י"י ותאכל אותם - והוא ותצא אש של פסוק ראשון. כמו שפירשתי
אצל וישב משה את דברי העם... כאן שני הפסוקים אחד הם. כשיצא האש ותאכל
[את העולה] ואת השלמים של מזבח החיצון כשלקחו בני אהרן והקריבו אש זרה על
המזבח הפנימי ותצא אש מלפני [י"י] להקטיר קטורת לפנים תחילה ופגעה [ב]בני
אהרן שם ומתו ואחר כך יצאה משם ובאה על מזבח החיצון ותאכל את העולה:

הפיוט אלה אזכרה בתור וידוי קולקטיבי על עון 'שנאת חினם'

13. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סב עמוד ב
אמרו: שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכולן
מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם, עד שבא ר"ע אצל
רבנתינו שבדרום, ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן
שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא: כולם מתו מפסח ועד עצרת. אמר
רב חמא בר אבא, ואיתימא ר' חייא בר אבין: כולם מתו מיתה רעה. מאי היא? א"ר
נחמן: אסכרה

14. אגרת רב שריא גאון כיצד נכתבה המשנה
...ומסר רבי עקיבא את עצמו להריגה (ברכות סא, ב) אחר שנפטר רבי יוסי בן
קסמא, ונהרג ר' חנינא בן תרדיון ונתמעטה החכמה אחריהם. והעמיד ר' עקיבא
תלמידים הרבה והוה שמדא על התלמידים של ר' עקיבא, והוה סמכא דישראל על
התלמידים שניים של ר' עקיבא, דאמור רבנן שנים עשר אלף תלמידים היו לו לר'
עקיבא מגבת ועד אנטיפרס וכלם מתו מפסח ועד עצרת והיה העולם שמם והולך
עד שבאו אצל רבנתייהם שבדרום ושנאה להם רבי מאיר ור' יוסי ר' יהודה ור' שמעון
ור' אלעזר בן שמוע והם העמידוה באותה שעה כדאיתא ביבמות (סב, ב).

15. רמב"ם הלכות מלכים פרק יא הלכה ג

ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם או מחיה מתים וכיוצא בדברים אלו, אין הדבר כך, שהרי רבי עקיבא חכם גדול מחכמי משנה היה, והוא היה נושא כליו של בן כוזיבא המלך, והוא היה אומר עליו שהוא המלך המשיח, ודימה הוא וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח, עד שנהרג בעונות, כיון שנהרג נודע להם שאינו, ולא שאלו ממנו חכמים לא אות ולא מופת,

16. תלמוד בבלי מסכת יומא דף ט עמוד ב

אבל מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם. ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות: עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים.

17. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף כג עמוד א

ואמר רבי יוחנן: אוי להם לאומות העולם שאין להם תקנה, שנאמר תחת הנחשת אביא זהב ותחת הברזל אביא כסף ותחת העצים נחשת ותחת האבנים ברזל. תחת רבי עקיבא וחביריו מאי מביאין? ועליהם הוא אומר ונקיתי דמם לא נקיתי.

18. הפיוט "אלה אזכרה" (תפילת מוסף ליום הכיפורים)

אלה אזכרה ונפשי עלי אשפכה. כי בלעונו זדים פעגה בלי הפוכה. כי בימי השור (נ"א: קיסר) לא עלתה ארוכה. לעשרה הרוגי מלוכה
בלמדו ספר מפי משולי ערמת. והבין ודקדק בדת רשומת. ופתח בואלה המשפטים ויחשב מזמת. וגונב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת
גבה לב בגדולים וצוה למלאת פלטרו נעלים וקרא לעשרה חכמים גדולים מביני דת וטעמיה בפלפולים
דינו משפט זה לאשורו ואל תענותיהו בכזב לאמרו כי אם הוציאנוהו לאמתו ולאורו כי ימצא איש גונב נפש מאחיו מבני ישראל והתעמר בו ומכרו
הם כענו לו ומת הגנב ההוא גם איה אבותיכם אשר אחיהם מכרוהו לארחת ישמעאלים סחרוהו ובעד נעלים נתנוהו
ואתם קבלו דין שמים עליכם כי מימי אבותיכם לא נמצא ככם ואם היו בחיים הייתי דנם לפניכם (נ"א: ואם הם חיים הבאתי דינם לפניכם) ואתם תשאנו עון אבותיכם

19. בראשית פרשת וישב פרק לז פסוק א - כח

(א) וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען:

(ג) וישראל אהב אתיוסף מפלגניו כיבן זקנים הוא לו ועשה לו כתנת פסים: (ד) ויראו אחיו כיאתו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם: (ה) ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו ויוספו עוד שנא אתו:

(יא) ויקנא רבו אחיו ואביו שמר אתהדבר:

(כו) ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו: (כז) לכו ונמכרנו לישמעאלים וידנו אל תהיבו כי אחינו בשרנו הוא וישמענו אחיו: (כח) ויעברו אנשים מדינים סחרים וימשכו ויעלו אתיוסף מן הבור וימכרו אתיוסף לישמעאלים בעשרים כסף וביאו אתיוסף מצרימה: